

Jaarverslag 2023

Woonadviescommissie

voor advies over toegankelijkheid, gebruikskwaliteit, duurzaamheid
en circulariteit van plannen met betrekking tot de gebouwde
omgeving in Amersfoort

Colofon

© Gemeente Amersfoort
Afdeling Woon- en Werkklimaat,
Leden van de Woonadviescommissie,
René Rademaker, voorzitter WAC.
<https://www.amersfoort.nl/WAC>

juni 2024

Jaarverslag

Woonadviescommissie Amersfoort

2023

De WAC adviseert de gemeente en planontwikkelaars over bouwplannen in Amersfoort. Het gaat vooral om woningbouw en de woonomgeving. Maar de WAC is bijvoorbeeld ook betrokken bij de ontwikkeling van openbare gebouwen zoals het Huis voor de Stad en de herontwikkeling van het stationsgebied.

De WAC beoordeelt de plannen op bruikbaarheid, (sociale) veiligheid, flexibiliteit in gebruik, toegankelijkheid, levensloopgeschiktheid, duurzaamheid en circulariteit. Ze doet dit vanuit het perspectief van toekomstige gebruikers. Denk aan een handige indeling van de keuken of badkamer. Aan de goede bereikbaarheid van de fietsenstalling of een veilige toegang naar een parkeergarage. Ook wordt bekeken of het plan overeenkomt met het beleid van de gemeente Amersfoort. Vervolgens volgt een onafhankelijk advies aan de gemeente Amersfoort of de planontwikkelaar.

De WAC werkt samen met de afdeling Woon- en werkklimaat van de gemeente Amersfoort en heeft contact met de Gemeentelijke Adviescommissie Omgevingskwaliteit om elkaar te versterken en te komen tot een gerichter advies.

Beste lezer,	4
1 Toetsing en Adviezen	5
1.2 Werkwijze WAC	5
1.3 Richtlijnen voor de woningbouw en woonomgeving 2015	5
1.4 Getoetste woningbouwprojecten 2023	6
1.5 Toetsing Openbare gebouwen en openbare ruimte in 2023	6
1.6 Bestemmingsplannen 2023	8
2 Schouwen van projecten	9
3 Diverse activiteiten	9
3.1 Kennisvergaring	9
3.2 WAC en gemeente Amersfoort	10
3.3 Stakeholders WAC	11
4 Aanbevelingen	11
4.1 Uiterlijk lijkt belangrijker dan bruikbaarheid (gebruikskwaliteit)	11
4.2 Geen anticipatie op komende wetgeving en ontwikkelingen	11
4.3 Toiletten slot/pot (bezoekbaar door rollator- of rolstoelgebruikers)	11
4.4 Visuele toegankelijkheid lijkt wel onbekend (=onbemand)	12
4.5 Ook bij Techniek verliest 'handig gebruik' het van 'handig installeren'	12
4.6 Bergruimte	12
4.7 Gemeenschappelijke fietsenberging	12
4.8 Buitenruimte	12
4.9 Slaapruimtes	13
4.10 Minder kleine woningen realiseren	13
4.11 Bouwbesluit	13
4.12 Toegankelijkheid en Levensloopgeschiktheid	13
5 Woonadviescommissie leden	14
6 Nawoord en vooruitblik op 2024	16
Bijlagen	17
Bijlage 1: Aanbevolen literatuur	18
Bijlage 2: Richtlijnen en aanbevelingen voor woningbouw en woonomgeving 2015	19

Beste lezer,

In 2023 heeft de Woonadviescommissie (WAC) een diversiteit aan bouwplannen ter toetsing voorgelegd gekregen. Gebruikskwaliteit, toegankelijkheid en flexibiliteit in gebruik staat bij de beoordeling van plannen op de eerste plaats. Daarnaast kijkt de WAC ook naar (sociale) veiligheid, levensloopgeschiktheid, duurzaamheid en circulariteit.

De gemeente Amersfoort profileert zich als een gemeente die op een verantwoorde wijze wil groeien naar een duurzame en inclusieve stad waarin iedereen zich thuis voelt. Duurzaam vertaalt de WAC niet alleen naar een energetisch goed gebouwde omgeving, maar ook naar een duurzaam ontwerp. De WAC vindt een plan duurzaam als er flexibiliteit aanwezig is in het gebruik en er voldoende mogelijkheden zijn om in de toekomst aanpassingen te doen om zo lang mogelijk zelfstandig van de woning, c.q. het gebouw, gebruik te kunnen maken. Eigenlijk vindt de WAC dat elke nieuw te bouwen woning toegankelijk moet zijn. De realiteit is dat dit niet altijd haalbaar is. Pas als, na gedegen onderzoek, blijkt dat er niet 100% aan voldaan kan worden, zou hiervan pas moeten worden afgeweken. De WAC ziet het als haar taak om de aangeboden plannen, binnen de mogelijkheden ervan, naar een hoger niveau te tillen.

Op de website van de gemeente Amersfoort zijn voor ieder die gaat bouwen in Amersfoort “ontwerprichtlijnen voor (onder)aannemers¹ beschreven. Voor het aanpassen van bestaande situaties is het Nederlands Keurmerk Toegankelijkheid² richting gevend.

De afgelopen jaren hebben veel organisaties zich beziggehouden met het toegankelijk maken van de leefomgeving. Zo is het VN-verdrag voor mensen met een beperking geïmplementeerd en heeft de gemeente Amersfoort een actieplan toegankelijkheid opgesteld. Helaas moet de WAC bij de beoordeling van plannen vaststellen dat de toegankelijkheid nog steeds lang niet altijd even goed gerealiseerd is. De WAC beseft dat het voor de gemeente in veel gevallen moeilijk is om vooral projectontwikkelaars te motiveren meer aandacht aan toegankelijkheid te schenken. Voor de woningcorporaties is dat, in het kader van de jaarlijkse prestatieafspraken, wat gemakkelijker te doen. Zij hebben er ook zelf belang bij, omdat zij de woningen langdurig in beheer houden. Wij zien bij de corporaties het afgelopen jaar gelukkig een verbetering en meer aandacht voor toegankelijkheid.

De WAC constateert al enkele jaren een gat tussen het beleid op het gebied van toegankelijkheid/inclusie dat de gemeente Amersfoort uitdraagt en de uitvoering ervan in de praktijk. Helaas blijkt dat dit constante aandacht behoeft en een grotere inspanning dan tot nog toe, omdat wij bij het beoordelen van plannen nog onvoldoende resultaat terug zien. In 2024 wil de WAC bezien op welke wijze zij daar verandering in kan brengen.

Om de resultaten op enkele aandachtgebieden waar de WAC op beoordeelt te kunnen monitoren is in 2023 een aanzet gegeven om dit inzichtelijk te maken. Dit blijkt in de praktijk toch best moeilijk en in 2024 hopen wij tot een goed werkend model te komen.

In 2023 hebben wij, op basis van het rooster van aftreden, afscheid genomen van twee leden. Gijs Sukel en Gijs Klomp hebben zich vele jaren voor de WAC ingezet en wij zullen hun expertise missen. Eind 2022 had er al een lid afscheid genomen. Daarnaast wisten we dat er in de eerste helft van 2024 nog een lid, dat zich ook al jaren voor de WAC heeft ingezet, wilde aftreden. Dit heeft ons doen besluiten om 4 plaatsen te vullen. Op onze uitgezette vacature mochten wij 24 reacties ontvangen. Na een selectieprocedure is gekozen voor 3 vrouwen en 1 man. Daarnaast hebben wij 1 lid bereid gevonden om, indien een plan daar aanleiding toe geeft, aan te schuiven om gebruik te kunnen maken van haar specifieke (ervarings)deskundigheid op het gebied van toegankelijkheid voor mensen met een zwaardere handicap. Organisatorisch was het jaar 2023 wat rommelig omdat wij tot twee keer toe van secretaris zijn gewisseld. Gelukkig is de rust weergekeerd en kregen wij begin 2024 onze ‘oude’ secretaris weer terug.

Eind 2023 is er vanuit de regio Limburg een initiatief genomen om te komen tot een landelijk WAC/VAC overleg. De WAC heeft zich hierbij aangesloten en begin 2024 is er een eerste bijeenkomst in Amersfoort geweest. Dit heeft geresulteerd in 1x per jaar een landelijke dag in Amersfoort en een nauwere samenwerking met enkele WAC's in onze eigen regio.

Namens de leden van de WAC wens ik u veel leesplezier en uiteraard ben ik benaderbaar voor commentaar of nadere toelichting/kennismaking.

juni 2024

René Rademaker
voorzitter Woonadviescommissie gemeente Amersfoort.

¹ <https://www.amersfoort.nl/bericht/toegankelijke-gebouwen-en-wonen.htm>

² <https://keurmerktoegankelijkheid.nl/>

1 Toetsing en Adviezen

1.1 Wie vertegenwoordigt de WAC

De WAC is een onafhankelijke adviescommissie waarvan de leden zijn benoemd door het College. De commissie is samengesteld uit een voorzitter, een ambtelijk secretaris en zeven leden. Het zijn deskundige vrijwilligers met een achtergrond als architect, WMO-consulent en ergonoom. En ervaringsdeskundigen, zoals op het gebied van de toegankelijkheid voor mensen met een fysieke beperking, zoals zicht of mobiliteit. Ze voelen zich allemaal zeer betrokken bij hun eigen stad en volgen speciaal de ontwikkelingen van het wonen. Deze professionele leden vertegenwoordigen de belangen van toekomstige bewoners en gebruikers. De leden worden geleverd vanuit verschillende organisaties, of zitten er op persoonlijke titel.

1.2 Werkwijze WAC

De WAC komt één à tweemaal per maand bij elkaar op het stadhuis. Op de agenda staan de nieuwste bouwplannen in de gemeente Amersfoort. Vaak licht de ontwikkelaar of architect het plan toe aan de hand van een situatieschets en plattegronden. De WAC bekijkt de gebruikskwaliteit van deze plannen kritisch. Vervolgens formuleert de commissie voorstellen tot verbetering. En adviseert zij de opdrachtgever over de optimale gebruikskwaliteit.

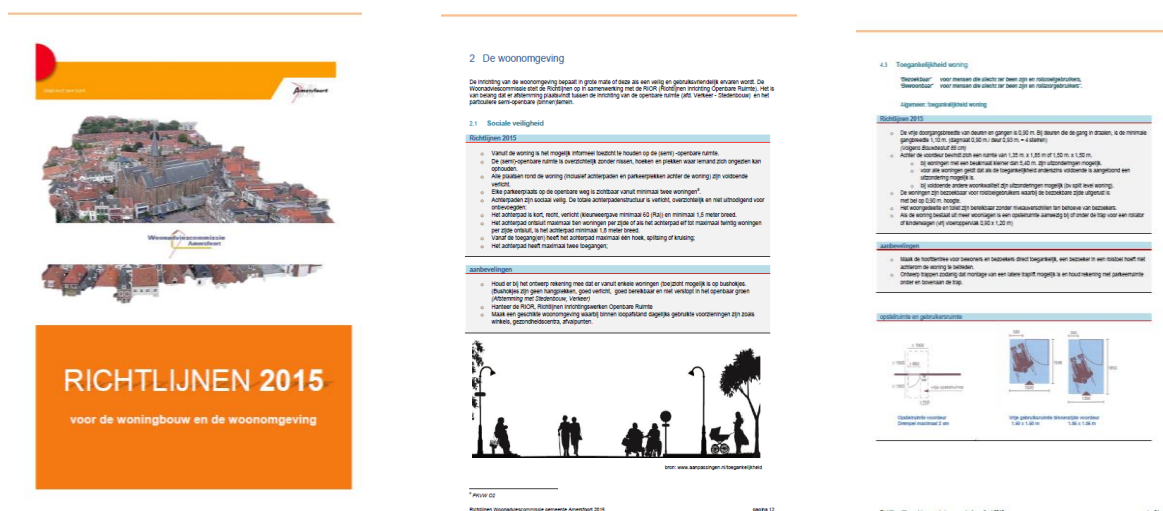
De secretaris stelt voor de WAC een lijst met plannen op en houdt die actueel. Hij onderhoudt contacten met de diverse projectmanagers. Hierdoor houdt de commissie overzicht op welke plannen aan de WAC ter toetsing kunnen worden voorgedragen. Voor langer lopende projecten, zoals het Stationsgebied en het Huis voor de Stad benoemt de WAC vanuit haar midden twee personen om daarin het voortouw te nemen. De bevindingen van deze personen worden plenair besproken en rapportages daarover worden in de WAC vastgesteld.

De commissie wil in een vroeg stadium (Voorlopig Ontwerp) bij de bouwplannen betrokken zijn. Dan levert het toepassen van de adviezen geen meerkosten op in de bouw, maar wel een beter bruikbare woning. En in een aantal gevallen een besparing op toekomstige aanpassingskosten.

Het advies wordt binnen twee weken na de vergadering aan de indiener van het project verstrekt. Na verloop van tijd krijgt de WAC gevraagd of ongevraagd een terugkoppeling van de ontwikkelaar en/of architect waarin deze aangeeft wat er met de adviezen is gebeurd.

1.3 Richtlijnen voor de woningbouw en woonomgeving 2015³

Zowel het werkveld als de techniek ontwikkelen zich. De Richtlijnen voor woningbouw en de woonomgeving (oorspronkelijk Basiseisen 2006) zijn in 2015 vernieuwd, in samenspraak met onder meer de betrokken afdelingen van de Gemeente Amersfoort, woningcorporaties en ontwikkelaars. De WAC gebruikt deze Richtlijnen sinds jaren naar tevredenheid voor het opstellen van het advies.

voorbeeldpagina's uit de Richtlijnen 2015 voor de woningbouw en de woonomgeving

³ De Richtlijnen zijn als bijlage 2 achter dit Jaarverslag opgenomen

Niet alle ontwikkelaars van bouwprojecten komen naar de WAC voor advies. Dit heeft diverse oorzaken. Van onbekendheid met de WAC, tijdsdruk, tot gewoon niet willen of het is te veel gedoe. Redenen: *“de bouwvergunning is al aangevraagd, het heeft geen zin meer”*, *“We zijn al in de Definitief Ontwerpfase, we wijzigen toch niets meer”*, *“We kunnen dit zelf wel”*, *“De markt weet zelf wel wat bewoners willen”*.

Zelfs de toekomstvisie van de gemeente Amersfoort inzake toegankelijkheid wordt helaas niet als eis ervaren en niet in het Programma van Eisen opgenomen. De WAC ziet met enige regelmaat dezelfde en terugkerende fouten in plannen staan.

Ook voor degenen die nu niet naar de WAC komen kan het bespreken van een bouwplan, met de nadruk op de gebruikskwaliteit, heel verhelderend zijn. Adviezen die in het huidige project niet meer te verwerken zijn, kunnen hopelijk bij een volgend project meegenomen worden.

In 2024 is de WAC voornemens om informatie over hoe het wel zou moeten laagdrempelig aan te bieden.

1.4 Getoetste woningbouwprojecten 2023

De WAC heeft in 2023 elf bouwplannen (in 2022:10) getoetst voor ca. 500 reguliere woningen en ca. 340 flexwoningen en daarop advies gegeven:

- Vathorst – Laakse Tuinen – 43 appartementen (en zorg, horeca en kinderopvang) in de VO-fase⁴,
- De Nieuwe Stad – kamer 2 – 24 appartementen in 6 woonlagen in de Schetsontwerpfase
- De Nieuwe Stad – kamer 10 – 133 appartementen in 19 woonlagen in de Schetsontwerpfase,
- Vathorst – Velden1F02 – 50 appartementen in de VO-fase
- Vathorst – Velden1F07 – 24 eengezinswoningen in de VO-fase,
- Vathorst – Velden1F10 – 26 eengezinswoningen in de VO-fase,
- Vathorst – Velden1F05 en 1F06 – 42 eengezinswoningen in de VO-fase
- Centrumgebied – Stadsring 157 – transformatie kantoor- naar woongebouw met 64 appartementen in VO-fase,
- Hoefkwartier – Hoefseweg 1 – 91 appartementen met commerciële plint in VO-fase,
- Nijkerkerstraat 31-33 – 38 tijdelijke studio's in DO-fase⁵,
- Bovenduist – 300 flexwoningen – ca. 217 appartementen en 83 eengezinswoningen – VO-fase.

Het betrof nieuwbouw van grondgebonden woningen, 2-, 3- en 4-kamerappartementen, transformatie en herbestemming van kantoorgebouwen naar woningen, tijdelijke- en flexwoningen.

1.5 Toetsing Openbare gebouwen en openbare ruimte in 2023

Sinds 14 juli 2016 is er een VN-verdrag aangenomen voor mensen in Nederland met een handicap en/of chronische ziekte. Het verdrag stelt voorop dat mensen met een beperking het recht hebben om zelf beslissingen te nemen over hun eigen leven.

Bron: Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland

Daarnaast staat er in artikel 19 van dit verdrag dat mensen met een handicap en/of beperking het recht hebben om zelfstandig te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als ieder ander. De gemeente Amersfoort vindt het belangrijk om een inclusieve samenleving met gelijke rechten te stimuleren. Om dat voor elkaar te krijgen wil de gemeente samenwerken met de woningcorporaties, zorginstellingen, ontwikkelaars, verenigingen en stichtingen.

De gemeente Amersfoort schrijft de Integrale Toegankelijkheid standaard (ITs) voor bij het ontwerp en de realisatie van nieuwe openbare gebouwen en projecten. De ITs is aanvullend op het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) voor te schrijven bij werk, diensten en leveringen door ontwerpers, aannemers en leveranciers. Als bij nieuwbouw direct vanaf het begin nagedacht wordt over toegankelijkheid hoeft dit geen extra geld te kosten. Bij bestaande bouw vraagt dit uiteraard maatwerk.

Op verzoek van de gemeente Amersfoort bekijkt de WAC vanaf 2014 niet alleen woningbouwplannen, maar ook plannen voor openbare gebouwen en de openbare ruimte. De Richtlijnen voor woningbouw en de woonomgeving zijn natuurlijk niet één op één toepasbaar op openbare gebouwen.

⁴ Voorlopig Ontwerp fase

⁵ Definitief Ontwerp fase

De WAC-leden beoordelen de ingediende plannen op basis van hun professionele achtergrond en geven advies op met name gebruikskwaliteit, fysieke-, auditieve-, en visuele toegankelijkheid, sociale veiligheid, flexibiliteit en toekomstgerichtheid.

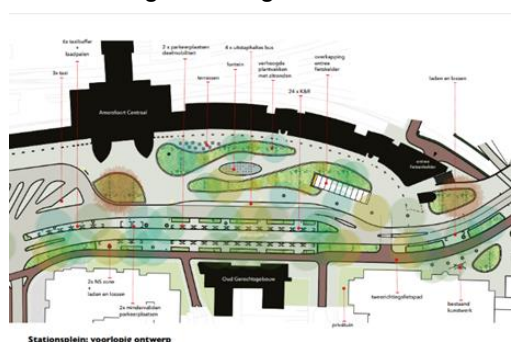
Om ons daarbij te ondersteunen hanteren wij de volgende handboeken/normen:

- voor de visuele toegankelijkheid: het boek 'Zicht op Ruimte' van Berry den Brinke.
- voor de fysieke toegankelijkheid: de ITstandaard 2023.
- voor de ergonomische aspecten: het Handboek voor Toegankelijkheid. Dit Handboek dient in de PvE's (Programma van Eisen) van openbare gebouwen opgenomen te zijn. Helaas, concludeert de WAC, worden de adviezen uit dit Handboek vaak niet opgevolgd.

In 2023 zijn de volgende plannen getoetst:

- Centrumgebied – Stationsgebied – herinrichting Stationsgebied en omliggend openbaar terrein,
- Soesterkwartier – Huis voor de Stad – nieuwbouw Stadhuis in de fase van VO naar TO⁶.

Herinrichting Stationsgebied

Net als in 2021 en 2022 heeft de WAC in 2023 een aantal malen gesproken met landschapsarchitect Ivana Zambeli van het ontwerpteam voor de herinrichting van het stationsgebied. De aanbevelingen van de WAC hebben er onder andere toe geleid dat samen met de WAC is gekeken naar mogelijkheden om het ontwerp zo inclusief mogelijk te maken. In 2023 heeft onze ervaringsdeskundige, samen met de landschapsarchitecte, een schouw ter plaatse gedaan van onder andere de plaats en richting van geleidelijnen en materialisatie van inrichtingselementen, zoals zitbanken. Het open overleg met mevrouw Zambeli hebben wij als bijzonder prettig ervaren en we kijken uit naar verdere samenwerking met haar in 2024.

Nieuwbouw Huis voor de Stad

Vanaf juli 2021 is de WAC betrokken bij de nieuwbouwplannen voor het nieuwe Huis voor de Stad. De betrokkenheid van de WAC is helaas niet direct, maar loopt via Ongehinderd.⁷

De WAC kijkt, in tegenstelling tot Ongehinderd, naast toegankelijkheid, onder andere ook naar gebruikskwaliteit en beheersbaarheid in de toekomst. Volgens afspraak maakt de WAC een eigen rapportage voor de projectleiding.

In 2023 hebben wij het interieurontwerp getoetst⁸ en daarover een adviesrapport afgegeven.

Artist Impression

Huis voor de Stad in aanbouw eind 2023 – begin 2024 (Foto's - Bart Kraai)

⁶ Technisch Ontwerp fase

⁷ externe partij die zich inzet voor een toegankelijker Nederland en door de gemeente is ingehuurd ter toetsing van de toegankelijkheid

⁸ Eind 2022 heeft de WAC al een adviesrapport op basis van de stukken van het Technisch Ontwerp uitgebracht.

1.6 Bestemmingsplannen 2023

De WAC buigt zich ook over bestemmingsplannen en stedenbouwkundige plannen. Punten van aandacht zijn dan vooral de toegankelijkheid, levensloopgeschiktheid en de sociale veiligheid, ontsluiting en verkeersstromen -auto's- voetgangers – fietsers.

In 2023 is de WAC gevraagd advies te geven over beleidsvoornemens van de gemeente Amersfoort. Er is advies gegeven over het concept beleid over Wonen, de Omgevingsvisie en over beleid ten aanzien van elektrisch opladen van auto's met oplaadkabels vanuit de woning over het trottoir.

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Door deze nieuwe wet komt o.a. de Wet Ruimtelijke Ordening te vervallen. Bestemmingsplannen worden dan vervangen door één omgevingsplan. De bestaande bestemmingsplannen zijn automatisch opgenomen in het nieuwe omgevingsplan.

Eind 2023 zijn nog twee plannen getoetst die zich nog in het stadium van Omgevingsvisie/Ruimtelijke Onderbouwing bevinden. De WAC heeft voor beide plannen een reactie geschreven. Het betreft het plan Blok5 aan het Eemplein en het plan Plotterweg 26-28.

Ook ten aanzien van de ambtelijke conclusie over het realiseren van een veilige oversteek op Hogeweg, die negatief uitpakte, heeft de WAC een reactie gegeven met een, naar haar mening, haalbare/betaalbare oplossing.

Blok 5 en

Plotterweg 26-28

2 Schouwen van projecten

Als afsluiting op beoordeelde projecten vindt in een vervolgfase vlak vóór of vlak na de oplevering van een bouwproject een schouw plaats. Doel van deze schouw is om na te gaan in hoeverre de adviezen van de WAC zijn opgevolgd. Daarnaast kan de schouw aanvullende informatie opleveren over zaken die niet uit de tekeningen waren te halen, maar die toch van groot belang zijn voor de woon- en gebruikskwaliteit en de toegankelijkheid. Het gaat hierbij onder andere om zaken als de positie van trappen, liften en vluchtwegen, plaats en positie van de installaties binnen de woning, het aantal en de positie van wandcontactdozen en schakelaars. De WAC gebruikt de schouw ook om er zelf van te leren.

In 2023 heeft geen schouw plaatsgevonden. Dit komt mede doordat de WAC aangeboden plannen nu veelal in de VO-fase ziet en die plannen nog doorontwikkeld moeten worden naar een DO. Hierdoor en door de vertraging van plannen was er nog geen plan gerealiseerd om een schouw te houden.

3 Diverse activiteiten

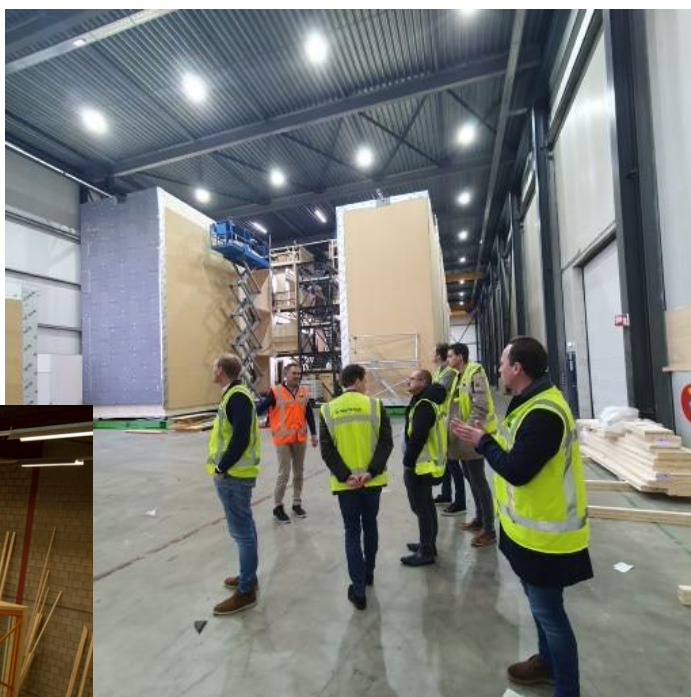
3.1 Kennisvergaring

Naast de maandelijkse WAC-bijeenkomsten waar aangeboden bouwplannen besproken worden, stellen de leden zich ook graag op de hoogte van uiteenlopende actuele ontwikkelingen binnen en buiten de gemeentegrenzen. Het doel hiervan is het vergaren van brede kennis. Opgedane ervaringen en kennis delen we tijdens de bijeenkomsten met de collega's. Daarbij onderzoeken we telkens ook hoe de WAC en de gemeente elkaar kunnen ondersteunen en versterken.

Enkele nieuwe leden hebben bij de WAC Renkum/Ede de cursus 'Tekening Lezen' en/of de opleiding 'Adviseren in de Woningbouw' gevolgd.

In 2024 is de WAC voornemens een bezoek te brengen aan een 'woningfabriek'. Wij hopen ook enkele gemeentelijke projectleiders en corporatiemedewerkers hiervoor te interesseren en zullen ook de regionale WAC's vragen of er interesse is om mee te gaan.

(boven woningfabriek Startblock – onder Mube)

3.2 WAC en gemeente Amersfoort

De gemeente voert een algeheel beleid inzake toegankelijkheid en levensloopgeschiktheid. Uiteindelijk is het doel om een toegankelijke gemeente te maken voor iedereen. Dat is immers de bedoeling van het VN-verdrag: ongehinderd zelfstandig overal toegang hebben voor allen. Helaas is de praktijk weerbarstiger zoals we in het recente verleden hebben gezien bij het Eemhuis en sportcomplex Amerena.

Gemeenten vinden dat zij geen eisen kunnen stellen die 'boven' het Bouwbesluit uitgaan. De WAC is van mening dat zaken als toegankelijkheid na ratificering van 'het VN-Handvest' boven het Bouwbesluit zijn gesteld. Het bedoelde detailniveau behoort doorgaans niet tot het terrein van het Bouwbesluit, omdat het niet over bouwkwiteit, maar over woonkwiteit gaat. Bovendien is er uit kosten oogpunt weinig bezwaar tegen: achteraf aanpassen is heel kostbaar en legt een onnodig beslag op WMO-gelden. Met het ingaan van de nieuwe Omgevingswet in 2024 ontstaat er, volgens ons, nog meer ruimte om dit goed te regelen.

In november 2023 heeft de WAC een plezierig en open gesprek gehad met wethouder Astrid Janssen. De WAC is voor haar geen onbekende omdat zij de commissie een aantal jaren geleden al eens heeft bezocht.

Het gesprek is gevoerd aan de hand van een drietal zaken, te weten:

- positionering van de WAC in samenhang met de per 1 januari 2024 in werking te treden Gemeentelijke Adviescommissie Omgevingskwiteit (GAO),
- verbinding tussen Beleid en Uitvoering,
- hoe borgen we de kwiteit van toevoegingen op de woningmarkt.

Daarnaast is de wethouder geïnformeerd over de werkwijze van de WAC en waar wij in de praktijk tegenaan lopen. Tevens is haar gevraagd waar zij zelf nog een meerwaarde voor de WAC ziet weggelegd.

De wethouder gaf aan dat zij kansen ziet voor de WAC om de Gemeentelijke Commissie Omgevingskwiteit (GAO) te versterken, bijvoorbeeld op het thema gezondheid. In 2024 zou zij graag de mogelijkheden voor beide commissies om elkaar aan te vullen en te versterken onderzocht hebben. Bruikbaarheid en toegankelijkheid worden eerder op de agenda gezet omdat de commissie Omgevingskwiteit veel eerder is opgenomen in het proces dan de WAC. Het zou mooi zijn als de WAC de tekeningen ook eerder ontvangt. Een ander idee is dat een lid van de WAC zitting krijgt in de commissie Omgevingskwiteit. Belangrijk is dat de WAC een officiële rol krijgt en wordt opgenomen in het proces. Hierdoor kan de WAC haar rol beter invullen.

Ten aanzien van de verbinding tussen beleid en uitvoering constateert de WAC dat er goed beleid is op allerlei terreinen, maar dat dit beleid niet terug te zien is in de plannen. Er wordt te vaak sterk afgeweken van het beleid. De wethouder vindt het verstandig dat de WAC niet alleen concrete projecten ter advisering krijgt, maar ook beleidsvragen. Het is goed om op beleidsniveau zaken te kunnen signaleren. Concreet benoemt zij het programma Volkshuisvesting dat bestaat uit vier pijlers: nieuwbouw, meer doen met de bestaande ruimte, specifieke doelgroep ouderen en bijzondere doelgroepen. Ook het programma Volkshuisvesting is een logische keuze voor bespreking door/met de WAC en ook het programma Groen/Blauw zou interessant voor de WAC kunnen zijn. Daarnaast worden er per wijk plannen gemaakt. Het zou goed zijn als de WAC met de opstellers van deze plannen kan bespreken vanuit welke principes men ontwerpt.

De wethouder gaf tevens aan het op prijs te stellen als de WAC mee zou willen kijken naar het programma dat bezig is met parkeren. Er wordt daarbij veel gesproken over toegankelijkheid. De hubs moeten bijvoorbeeld toegankelijk en sociaal veilig zijn. De ambitie van de gemeente is om een stad te hebben waar men kan wonen, waar geen woningnood is. Tot 2040 komt er voor elke vier woningen één woning bij. Met het huidige aantal auto's per woning loopt alles vast. Dit betekent dat het aantal in te plannen auto's per woning omlaag gaat van 1,7 naar 1,3 auto's per woning. Daarnaast is er de klimaatverandering. Hoe kunnen de wijken worden ingericht? Wijken moeten groener. Dit vraagt soms om het opheffen van parkeerplaatsen. Openbaar vervoer is ook een onderwerp van gesprek. De wijk wordt hierdoor gezonder en leefbaarder.

Ten aanzien van het laatste punt heeft de WAC opgemerkt dat er de laatste jaren een grote hoeveelheid van hetzelfde type woningen is gebouwd. Hoewel hier beleidsmatig ook al aan wordt gewerkt, is de vraag nog wel hoe dit kan worden beïnvloed. Als onderdeel van het deelomgevingsprogramma nieuwbouw wordt gekeken naar wat elke wijk nodig heeft. De vraag is hoe ver gegaan kan worden in de stuurbaarheid. De WAC vindt het belangrijkste dat er niet te veel te kleine woningen worden gebouwd. Corporaties moeten nadenken over het multifunctioneel inzetten van de voorraad. Vooral de commerciële aanbieders kijken naar de grenzen om zoveel mogelijk woningen tegen een zo hoog mogelijke prijs weg te kunnen zetten.

De wethouder gaf de WAC nog mee dat er binnen de gemeente mensen zijn die kunnen helpen met het bereiken van meer diversiteit binnen de commissie zodat de WAC meer een weerspiegeling is van de doelgroep: de uiteindelijke gebruiker. De WAC is zich hiervan bewust is en gaat in 2024 bezien op welke wijze hier invulling aan te geven is.

3.3 Stakeholders WAC

Er zijn contacten gelegd/onderhouden met diverse stakeholders van de WAC, zowel binnen als buiten de gemeente. Zo heeft de WAC gesproken met de verantwoordelijke op het gebied van duurzaamheid en circulariteit binnen de gemeente en met de ambtenaar die ouderenhuisvesting in zijn portefeuille heeft. Ook heeft de WAC contact gelegd met de secretaris van de Gemeentelijke Adviescommissie Omgevingskwaliteit (GAO) om, onder andere, af te stemmen welke plannen daar en bij de WAC besproken worden. Door samen te werken kunnen we zorgen voor afstemming en tot een gericht advies komen. De relatie met de Denktank Inclusieve Stad is ook in 2023 voortgezet en het contact met de WAC Soest in mindere mate ook.

Regionaal hadden wij in 2023 contact met WAC Soest. Begin 2024 is, op de landelijke WAC bijeenkomst in Amersfoort, afgesproken dat wij een aantal maal per jaar met de WAC in Amersfoort, Soest, Zeewolde, Baarn, Eemnes en Hilversum bijeen komen voor uitwisseling van kennis, ervaringen en mogelijk gezamenlijke excursies.

4 Aanbevelingen

4.1 Uiterlijk lijkt belangrijker dan bruikbaarheid (gebruikskwaliteit)

Projectontwikkelaars maken steeds vaker gebruik van een 'standaard woningplattegrond' waar een architect een mooie gevel bij ontwerpt om te voldoen aan het 'stedenbouwkundig plan'. Helaas voldoen veel van deze standaardplattegronden niet aan de WAC-richtlijnen als het gaat om goede gebruikskwaliteit en toegankelijkheid.

Aanbeveling: laat de WAC advies uitbrengen over de standaardplattegronden.
--

De WAC wil in 2024 contact leggen met het Netwerk Conceptueel Bouwen, waar veel grote bouwondernemingen zich met hun woningbouwconcepten profileren om de plattegronden door te spreken.

4.2 Geen anticipatie op komende wetgeving en ontwikkelingen

De WAC geeft altijd het advies om voorzieningen voor laadpalen/laadvoorzieningen aan te brengen. Langzaam wordt dit advies opgevolgd. Toch ziet men dit soms nog als de verantwoordelijkheid van de eigenaar van een elektrische auto maar niet als de verantwoordelijkheid van de woningcorporatie of de projectontwikkelaar.

Daarnaast ziet de WAC een toenemende aandacht voor het aanbrengen van voorzieningen voor het opladen van elektrische fietsen, maar is de ruimte die voor deze fietsen is gereserveerd in veel gevallen onvoldoende. Bij het maken van ontwerpen voor de gebouwde omgeving wordt (nog steeds) weinig rekening gehouden met het door Nederland pas in 2016 geratificeerde VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Ondanks aandacht van vele belangenorganisaties voor een integrale toegankelijkheid en het Actieplan Toegankelijkheid van de gemeente blijkt het ontwikkelen van een toegankelijke gebouwde omgeving nog in veel gevallen een struikelblok voor architecten en projectontwikkelaars.

Aanbeveling: 'Ontwerpen is vooruitzien' dus anticipeer op ontwikkelingen als elektrisch rijden. Vooraf voorzieningen aanbrengen voor elektrische laadpalen is goedkoper dan achteraf de straat weer open te breken.

Aanbeveling: Integreer toegankelijkheid in een bouwplan. Hierdoor ontstaat een levensloopgeschikte en duurzame gebouwde omgeving en hebben ouderen/gehandicapten weer toegang tot de woningmarkt en is het een impuls voor de nu geblokkeerde doorstroming.

4.3 Toiletten slot/pot (bezoekbaar door rollator- of rolstoelgebruikers)

Slot/pot (slot van de deur aan de zijde van de toiletpot) is nog steeds geen standaard. Overigens is de draairichting van deuren regelmatig onpraktisch. Vaak voldoet een deel wel, maar is bij het kopiëren en plakken of spiegelen van plattegronden niet opgelet. Ook is de woningtoegangsdeur nog vaak niet door een rolstoelgebruiker te bedienen en/of 'loopt hij op enig moment vast' doordat een draaicirkel in de woning niet of nauwelijks haalbaar is.

Aanbeveling: Maak van bezoekbaarheid door rollator- of rolstoelbezoeker altijd een ontwerpuitgangspunt. Controleer zowel het eerste concept als ook het Voorlopig en Definitief Ontwerp hierop. Vaak zorgen technische randvoorwaarden voor wijzigingen op het laatste moment.
--

4.4 Visuele toegankelijkheid lijkt wel onbekend (=onbemind).

Een (openbaar) gebouw en de openbare ruimte visueel toegankelijk maken is zonder extra kosten te realiseren als dit vroeg in het ontwerp meegenomen wordt. Te vaak ontbreekt in verkeersruimten van woongebouwen of in openbare gebouwen duidelijk contrast tussen vloer en wand, kolom en/of trap en zijn glaspartijen zonder enige vorm van signalering aanwezig. Voor de openbare ruimte zorgt donkere bestrating (dit absorbeert straatverlichting) voor slecht zicht.

Aanbeveling: Bewustwording: Let bij kleur- en materiaalkeuzes op voldoende contrast in toon en kleurgebruik.

4.5 Ook bij Techniek verliest 'handig gebruik' het van 'handig installeren'

De WAC signaleert dat voorzieningen voor deur/intercom, verlichting, verwarming vaak niet worden gegroepeerd, maar verspreid over een wand worden gemonteerd waardoor een hele wand onbruikbaar wordt. In technische ruimtes worden ventilatie/warmteterugwinning en drukvaten vaak te laag geplaatst, waardoor was-en droogcombinaties niet meer op elkaar kunnen worden geplaatst, en er voor de stofzuiger geen plek overblijft.

Aanbeveling: Plaats elektrische installaties zodanig in de ruimte of op de wand dat er voldoende gebruiksruimte overblijft om meubilair te plaatsen.

4.6 Bergruimte

Het is de trend om in appartementencomplexen een gemeenschappelijke fietsenberging in de plint te maken en een berging in het appartement zelf (conform de Amsterdamse Bouwbrief). Deze berging dient dan vaak ook als technische ruimte, bijkeuken en washok zodat er minder echte berging overblijft. Door de 'onvoordelige' plaatsing van de installatie (MV/Warmtepomp) in de bergingen blijft minder bruikbare bergruimte over dan mogelijk is. Aspirant bewoners worden misleid doordat de - voorheen externe - bergruimte nu bij het aantal m² van de woning wordt gerekend. De WAC snapt dat dit in Amsterdam noodzakelijk is, maar vraagt zich af of Amersfoort hier in alle gevallen in mee moet gaan.

Aanbeveling: Maak meer bergruimte, zowel in de woning als buiten de woonruimte (berging). Maak een scheiding tussen technische ruimte met wasmachine en droger en 'echte' bergruimte.

4.7 Gemeenschappelijke fietsenberging

De gemeenschappelijke fietsenberging heeft zijn beperkingen. De hedendaagse variëteit aan tweewielers vraagt om maatwerkoplossingen. Elektrische fietsen worden, vanwege hun prijs, niet graag in algemene bergingen gestald. Maar ook mountainbikes, racefietsen, fietsen met bredere sturen en 'boardcomputers', kratfietsen, scooters, brommers, motoren en scootmobielen moeten gestald kunnen worden. Veel mensen hebben bovendien meerdere fietsen.

Aanbeveling: Vraag de WAC om advies voor de indeling van de gemeenschappelijke fietsenberging.
Voorkom dubbel-laags fietsparkeren. Het bespaart weliswaar ruimte maar de meeste mensen gebruiken dit niet graag, of zijn fysiek niet in staat dit te gebruiken.
Zorg voor voldoende stallingsplaatsen met voorzieningen/ruimte om de fiets aan de ketting te leggen.
Zorg voor oplaadplekken en water/ fietspomp-ruimte ruimte om een lekke band te plakken.
of de fiets te repareren.
Zorg voor (overdekte) fietsenrekken voor bezoekers in de buurt van de entree.
Zorg voor een aantal fietskluizen.

4.8 Buitenruimte

Zowel bij grondgebonden woningen als bij woongebouwen lijkt de buitenruimte te krimpen. Vooral bij appartementen is de buitenruimte vaak erg klein of is deze soms zelfs geheel afwezig (zoals bij appartementen van minder dan 50m²). Inpandige buitenruimtes bij appartementen (loggia's) zijn geen goede oplossing omdat deze ten koste gaan van de omvang en indelingsmogelijkheden van de leefruimte.

Aanbeveling: Zorg bij een woongebouw voor ruime balkons, bij voorkeur buiten het gebouw.

Aanbeveling: Zorg bij grondgebonden woningen dat er voor voldoende plek is voor het realiseren van een groene tuin. (operatie Steenbreek)

4.9 Slaapruimtes

Zorg voor slaapkamers die voldoende groot zijn en van een goede gebruikskwaliteit. Vaak is de derde of vierde slaapkamer erg klein, minder dan 6 m² en daardoor nauwelijks te gebruiken als echte slaapkamer. Lange smalle slaapruimtes van 2x3 of 4 meter duiken steeds vaker op in appartementen. Daarbij hebben die vaak kleine daglichtopeningen. Voldoen aan m²'s is niet voldoende. Ook de praktische indeelbaarheid moet meewegen.

Aanbeveling: Teken meubilair (van realistische afmetingen) in op de plattegronden zodat de consequenties van ontwerpkeuzes direct duidelijk worden.
Zorg dat er in de hoofdslaapkamer genoeg ruimte is voor de plaatsing van een voldoende grote kledingkast.
Zorg dat er voldoende ruimte is om rond het bed te lopen.

4.10 Minder kleine woningen realiseren

Opvallend in de plannen van projectontwikkelaars die de WAC sinds 2021 kreeg te beoordelen was het grote aantal erg kleine appartementen, met een oppervlak van minder dan 50m². Wel geschikt voor gezonde starters, maar niet voor ouderen die een grotere woning achterlaten en willen doorstromen naar een kleinere toegankelijke woning. Hierdoor stagneert de doorstroming van ouderen.

Kleine appartementen hebben doorgaans een hoge doorstroming en zullen vrij snel weer op de markt komen. Grote toevoegingen aan de voorraad zijn daarom niet wenselijk.

Als gevolg van de stijgende bouwkosten, in combinatie met het maximaal te investeren bedrag en de niet te indexeren huurprijzen, worden de woningen ook bij de woningcorporaties steeds kleiner. Het gebruiksoppervlak bij een standaardhuurappartement in de sociale sector is hierdoor teruggebracht van 80 m² tot 65 m². De adviezen van de WAC zijn een reactie hierop en betreffen de smalle beukmaat, de slechte indeelbaarheid, de slechte routing, een te kleine slaapkamer en de slechte toegankelijkheid als gevolg van een te smalle gang.

Aanbeveling: Breng het grote aantal heel kleine woningen terug en bouw daarvoor in de plaats wat meer grotere woningen die meer toekomstwaarde hebben en meer doorstroming zullen opleveren.

4.11 Bouwbesluit

De minimumeisen uit het Bouwbesluit worden vaak door bouwers als maximum gehanteerd. De WAC adviseert om meer rekening te houden met toekomstige ontwikkelingen en toekomstwaarde van de woningen. Een voorbeeld hiervan is het aanbrengen van (loze) leidingen ten behoeve van oplaadvoorzieningen voor elektrische auto's en E-bikes. Of het inspelen op langer zelfstandig thuis wonen en woningen en woonvormen te ontwikkelen die een oplossing bieden voor de vergrijzende samenleving. Dit scheelt de gemeente op termijn Wmo-geld. Maar ook de burger (eigen bijdrage). En lang niet alle aanpassingen worden vergoed.

Aanbeveling: Breng tijdens de bouw loze leidingen aan t.b.v. zonnepanelen en oplaadpalen voor elektrische auto's. Naderhand voorzieningen treffen is altijd duurder. Hou rekening met de toekomst en ontwikkel toekomstbestendige woningen en woonvormen die toegankelijk en levensloopgeschikt zijn.

4.12 Toegankelijkheid en Levensloopgeschiktheid

De WAC signaleert dat in veel plannen nog weinig aandacht besteed wordt aan de toegankelijkheid. Ook zijn de meeste woningen niet gemakkelijk aan te passen als de bewoner in een andere levensfase komt. Het lijkt alsof bij ontwerpers de praktische kennis ontbreekt ofwel de noodzaak niet gezien wordt om toekomstbestendige woningen te realiseren.

Aanbeveling: In de Richtlijnen van de WAC zijn adviezen opgenomen t.a.v. toegankelijke toiletten, gangen, badkamers enz. Ook het Handboek voor Toegankelijkheid voorziet hierin.
Neem kennis van deze Richtlijnen.

5 Woonadviescommissie leden

Irene de Jong

Heeft jarenlange ervaring als docent en projectleider kunsteducatie in het primair en voortgezet onderwijs.

Is speciaal geïnteresseerd in architectuur.

Was nauw betrokken bij de realisatie van Het Boekhuis, de getransformeerde bibliotheek aan de Zonnehof, het eerste CPO (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap) in Amersfoort.

Frans Knevel MSc

Tijdens zijn werk als facilitair (interim-) manager en adviseur kwam Frans regelmatig dezelfde onhandige, belastende of zelfs gevaarlijke situaties tegen. Helaas waren dat vaak situaties waarvoor tijdens zijn opleiding Facilitair Management al was gewaarschuwd. Ook in bouwteams kwam hij vaak in het spanningsveld terecht tussen 'mooi' en 'praktisch'. Al die leermomenten gebruikt hij graag in het werk voor de Woonadviescommissie. "Want in één keer goed is èn handiger èn goedkoper"!

Lennard Meijer MSc

Heeft Technische Bedrijfskunde aan de Universiteit Twente gestudeerd en is werkzaam geweest in de ICT-sector. Binnen de WAC is hij specialist op het gebied van toegankelijkheid. Met name voor mensen met een visuele beperking.

Naast de woningbouw is Lennard sterk geïnteresseerd in de ontwikkeling van (semi) publieke gebouwen en de openbare ruimte.

Marc Hamstra

Marc is (geregistreerd) onderhoudskundige en heeft ruime ervaring in de praktijk als bouwkundige in verschillende functies. Denk hierbij aan: Bouwkundig tekenaar/-opzichter/projectmanager woningcorporatie en heden als coördinator Beheer en onderhoud van onderwijs gebouwen. Hij wil zijn expertise graag inzetten bij alle toekomstige plannen van groeistad Amersfoort, met een focus op de bruikbaarheid van de woningen zoals o.a. toegankelijkheid/veiligheid/duurzaamheid/levensloop bestendigheid en de omliggende verkeersstromen. Als geboren Amersfoorter en teamspeler hoopt hij met zijn achtergrond een positieve bijdrage aan de WAC toe te voegen.

Jan Terwiel

Jan is ontwerper en voorheen als projectleider werkzaam geweest bij onder andere atelier PRO in Den Haag en SVP Architectuur en Stedenbouw in Amersfoort.

In de huidige bouwpraktijk betreft de opdracht aan de architect vaak niet meer dan de vormgeving en materialisering van de schil van het gebouw. Het ontbreekt hen daardoor vaak aan de specifieke kennis en kunde om een goed functioneel integraal ontwerp te maken. Een ontwerp waarin de constructie, de installaties en de functionele gebruikskwaliteit deel van het ontwerpproces zijn en geen sluitpost. Het zijn bovenal die aspecten waarop Jan zijn kennis en ervaring inzet om tot een kwalitatief betere leefomgeving te komen.

Marjo van Elsdingen

Heeft de opleiding fysiotherapie gedaan en is vervolgens, na omscholing, in diverse functies binnen de ICT werkzaam geweest. Na een studie ergonomie heeft ze als arbo-coördinator/arbo-adviseur gewerkt. Belangrijke aandachtspunten binnen de WAC zijn voor haar de sociale veiligheid van de gebouwde omgeving, met onder andere veilige looproutes binnen en buiten het gebouw en veilige in- en uitgangen van bijvoorbeeld fietsenstallingen of parkeergarages. Voor de woningen staat praktische bruikbaarheid voorop, met onder andere goede indeelbaarheid van de woning, goed ruimtegebruik, voldoende licht en lucht.

Patricia Willemsen

Patricia Willemsen woont, samen met haar gezin, al vele jaren in het mooie Amersfoort. Ze vindt het belangrijk dat iedereen in onze stad zelfstandig, prettig en veilig kan leven en alles wat daarbij hoort.

Met haar achtergrond als WMO-consulent heeft ze extra aandacht voor mensen met een beperking. Ook ligt haar hart bij de jongeren waarvan doorgaans wordt verwacht dat ze snel op eigen benen kunnen staan. Helaas ontbreekt voor hen vaak het perspectief om daar in te slagen. Via de WAC hoopt ze een steentje bij te dragen bij het realiseren van een meer passend woningaanbod en andere gebouwen en gebieden.

René Rademaker, voorzitter WAC

Door zijn werkzaamheden als architect, bij het ministerie van VROM en directeur-bestuurder bij een woningcorporatie heeft René ruime ervaring op het gebied van de gebouwde omgeving. Daarnaast is hij ambassadeur en koploper voor het platform Economie & Ruimte E&R, een sector overstijgend zakelijke netwerk van koplopers in circulaire economie binnen de Benelux en Cleantech member in de Achterhoek. Hij is, ondanks zijn pensionering in 2019, nog steeds actief voor een aantal corporaties en lid van 'De Groene Huisvesters' een samenwerkingsverband tussen corporaties, het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK), VNG, de Woonbond en Aedes om de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad te versnellen.

Adriaan Sleeuwenhoek, adviseur afdeling Woon- en werkklimaat gemeente Amersfoort

De gemeente vindt het belangrijk dat woningen zoveel mogelijk toekomstbestendig zijn en goed toegankelijk. Daarom faciliteert de gemeente Amersfoort de Woonadviescommissie. Dat doet de gemeente door budget beschikbaar te stellen waardoor de WAC-leden hun werk kunnen doen en het secretariaat en de agenda te organiseren.

Vanaf januari 2024 is Adriaan weer secretaris van de WAC.

Bertien Young-van Leijen, Xpresse Office Support

Heeft 20 jaar ervaring als managementondersteuner, secretaresse, notuliste, cursus- en congresmedewerker en cursuscoördinator. Bertien notuleert inmiddels al weer 9 jaar bij de bijeenkomsten van de WAC.

6 Nawoord en vooruitblik op 2024

In navolging van de grote woningbouwopgave waar we voor staan zien wij ook het afgelopen jaar nog minder plannen dan voorheen. Dit heeft alles te maken met de veranderde markt, de oorlog in Oekraïne, weinig tot geen vorderingen in het stikstofdossier, gestegen rente en materiaalprijzen en prijzen van andere grondstoffen. Ook gebrek aan goed geschoolde mankracht hebben een negatieve invloed op de realisatie van bouwplannen. Daarnaast heeft de gemeente Amersfoort enkele grote planontwikkelingen herzien, waarbij het aantal kleine woningen is teruggedrongen. Ook ontwikkelaars hebben moeten inspelen op de veranderde marktomstandigheden en hebben soms een plan teruggetrokken en een nieuw plan ingediend.

Helaas moeten we nog steeds concluderen dat er weinig tot geen rekening gehouden wordt met levensloopgeschikte en toegankelijke woningen. Er wordt nog steeds een woningvoorraad ontwikkeld gebaseerd op de huidige vraag naar starterswoningen. Er worden nauwelijks tot geen woningen ontwikkeld voor ouderen met de wens zelfstandig te blijven wonen. De, bij doorstroom vrijkomende, kleine starterswoningen zijn niet levensloopgeschikt en voldoen niet aan de eisen voor een toegankelijke leefomgeving.

Er blijkt een grote discrepantie tussen het Beleid en de Praktijk te bestaan en dat vindt de WAC zorgwekkend. Daarover is met de wethouder gesproken en in 2024 wordt de WAC meer betrokken bij nieuw beleid.

De WAC en de commissie Omgevingskwaliteit gaan in 2024 samen overleggen over hoe en wanneer de WAC haar rol kan invullen en beide commissies elkaar kunnen versterken. De wethouder wil daarbij graag aangehaakt worden en is voornemens om dit goed te verankeren.

Om ontwikkelaars/architecten te helpen bij hun planvorming is de WAC in 2024 voornemens om informatie, in de vorm van modules, beschikbaar te stellen.

We vragen iedereen die woningen ontwikkelt in Amersfoort toekomstgericht te bouwen. Dat wil zeggen dat woningen direct toegankelijk en levensloopgeschikt ontwikkeld worden om klaar te zijn voor de grijze golf. Een woning die geschikt is voor meerdere levensfasen is immers een duurzame woning. Duurzaamheid zit namelijk niet alleen in zuinig omgaan met energie en grondstoffen.

We verwelkomen u en uw bouwplannen graag in onze Woonadviescommissie.

namens de leden,

René Rademaker
voorzitter Woonadviescommissie Amersfoort

Bijlagen

Bijlage 1: Aanbevolen literatuur

De Woonadviescommissie heeft naast de eigen ontwikkelde Richtlijnen 2015 onderstaande boeken gehanteerd bij de toetsing van de diverse projecten.

- Richtlijnen voor de woningbouw en de woonomgeving, openbare gebouwen en de openbare ruimte 2015 en de Basiseisen 2006 voor de woning en de woonomgeving
- 'Zicht op Ruimte' (ISBN 978-90-821504-0-7) Berry den Brinker. Te bestellen op www.silvur.nl
Het handboek 'Zicht op Ruimte' is voor ontwerpers, opdrachtgevers, beheerders en gebruikers van de gebouwde omgeving: iedereen die op de een of andere manier betrokken is bij de inrichting van een overzichtelijke en veilige fysieke omgeving.
- 'Handboek voor Toegankelijkheid' 7e druk (ISBN 978-90-12-58505-7) Maarten Wijk.
O.a. te bestellen op www.bimmedia.nl –
- ITS Richtlijnen
- Richtlijnen Toegankelijkheid Indoor Sportaccommodaties

Bijlage 2: Richtlijnen en aanbevelingen voor woningbouw en woonomgeving 2015.